

DET SKETE OGSÅ I VOR TID

DEN PINSLIGT SAMVITIGHEDSFULDE og pligtopfyldende embedsmand, Rudolf Höss, som var kommandant i Auschwitz, blev i 1941 kaldt til et møde med Heinrich Himmler, der meddelte, at »der Führer« havde besluttet sig til en »endelig løsning« af det jødiske spørgsmål, og at Himmler på sin side havde besluttet at betro planens udførelse til hr. Höss.

Med denne besked rejste hr. Höss tilbage til Auschwitz. Efter at have foretaget visse beregninger bestilte han hos firmaet Topf und Söhne i Erfurt fire krematorier med tilhørende ovne og gaskamre til opstilling snarest.

De fire krematorier var i stand til at brænde 12.000 lig pr. dag, således at det altså blev muligt at brænde 4.380.000 lig om året. I perioden maj—august 1944 kunne imidlertid selv disse fire ovne ikke tilfredsstille behovet, så visse transporter af ungarske jøder måtte effektivt være med hjælp af bål i fri luft. Det er på denne måde, at man i august 1944 når op på det betragtelige tal af 24.000 brændinger på en enkelt dag.

I sin selvbiografi skriver Höss følgende:

»Jeg vil gerne bemærke, at hvad mig angår, har jeg aldrig været hedepløide fjælsler over for jøderne. At føle had er ganske fremmed for mig.«

hordan kom hadet til jøden dog ind i verden?

NAR ENS KVALME HAR FORTAGET SIG, griber man sig til hovedet og spørger: hvordan er dog antisemitismen kommet ind i verden? Hvad er dens oprindelse, dens baggrund?

For at søge disse spørgsmål besvaret, må vi gå godt og vel 1900 år tilbage i tiden. Tilbage til Golgatha. Også her blev jøderne ofret. En af dem var jøden Jesus. Også her har menneskets »endelige løsnings« blevet fundet — troede de da, romerne.

At Jesus korsfæstede, var ikke et udslag af antisemitisme. Begrebet var endnu ikke opfundet. Nej, Jesus led døden på korset som politisk oprører. Hans tilhængere udbredte hans lære, og det lille brodermands udviklede sig til en sekt, der fik navnet nazareerne. Det er værd at mærke sig, at det ikke var en kristen sekt, men en jødisk sekt. Kristendommen som teologisk begreb eksisterede ikke endnu. Medlemskabet af sekten var allestedsnærværende jøder, der overholdt jødernes lov »Thoras«, og rettede sig efter alle de ceremonielle forskrifter.

Der indtraf nu nogle nok så dramatiske begivenheder inden for sekten, som skulle få afgørende betydning for dens fremtid. Syv hellenistiske jøder, der var kommet til Jerusalem, blev optaget i sekten. En af dem, Stephan, indfandt sig en dag i en af Jerusalem's synagoger og kom i skænderi med nogle farisæere, over for hvem han fremhævede den koranfærdige Jesus på præsteskabets bekræftning. Nogle tempeljøder rejste indsigelse. Stephan for det jødiske råd. En af disse tempeljøder var, efter hvad der påstås, en telning ved navn Saul (fra Tarzus). Hans menes også at have været med, da Stephan blev ført uden for byen og stenet.

Saul var ung, så det er muligt, det er første gang, han har overværet et møde ved stening, og da han med sit impulsive temperament næppe har indskrænket sig til at være passiv tilskuer, er det sandsynligt, at steningen hos ham selv har fremkaldt en angriksion, som psykologisk forklarer det blændende for, han mødte på vejen til Danmark. Jesus viste sig for ham og tiltrøste ham: Saul, Saul, hvorfor forfølger du mig? Han faldt til jorden og blev slagen med blænding. Efter tre døgnene derefter blev han atter seende. En mand af nazareernes sekt åbnede hans øjne og formandede ham til ikke at være imod men for den ny tro. Efter stor sjælekamp bestemte Saul sig til at gå over til nazareerne.

PA ET MEGET TIDLIGT TIDSPUNKT synes det at have stået Saul klart, at hvis nazareerne ikke skulle forbyde en lille jødisk sekt, der før og senere ville gå oplysning og samfund bort af manglet på tilgang, måtte man anlægge nye synspunkter. Hvorfor kunne man vente tilgang, hvis ikke blandt hedningerne uden for Palestina, og da især inden for grænserne af det udrådte romerrige? Men en sådan opgave kunne kun løses af en hellenistisk jøde, der talte hebraisk lige så godt som græsk, og som var fortrolig med de hedenske folks indstilling til religion og moral — predikant og agitator. Saul kendte en mand, der var opgøven voksen, Saul hed manden, men han skulle snart tage navneforandring til Paul. Samtidig udsætnede han sig selv til apostel. Han blev kaldet til Antioch, hvor han havde mange tilhængere. Disse ønskede ikke at kaldes

nazareere og valgte at kalde sig kristne. Det er første gang, vi møder denne betegnelse. Den kristne menighed besluttede nogen tid senere at sende Paul ud på en missionsrejse til de omliggende hedenske lande, og Paul fik derved sit højeste skæbne oplydt.

HVAD VAR NU Pauls første indtryk af det fremmede miljø? Mon han ikke først og fremmest var overrasket over så mange jøder, han traf? Forklaringen var, at størstedelen af det jødiske folk ikke boede i Palastina, men udenfor. Man regner: i Palastina: tre millioner og udsenfor: tre en halv million, deraf naturligvis langt de fleste inden for Romerriget og dets provinser i Europa, Lilleasien, Egypten og Nordafrika. Disse jøder havde i de fleste byer deres egne synagoger. Jøderne i det fremmede følte sig overhovedet stærkt bundet til deres tro og dervigennem også til Jerusalem og Tempel, der var det religiøse centrum for alle jøder — hvor i verden de så boede. Jøderne uden for Palastina holdt ikke bare fast ved deres tro, opmærnet af præsteskabet i Jerusalem propaganderede de i tiden før og efter Jesus voldsomt for at vinde udbredelse blandt hedningerne, og ikke uden held. Nir så visse hedninger fandt vej ind til jødedommen, skyldtes dette dels, at der stod respekt om den jødiske tro og dels, at der rådede en vis religiøs gæring blandt hedningerne selv. De gamle guders og gudinders anelse var på retur. Ingen tog dem alvorligt længere. Sammen med ringetaten for

guderne voksede der hos de dannede hedninger en ubevidst længsel frem efter en ny tro, der gav garantier for fremtiden. Medvirkende herpå var uden tvivl stolkerne, hvis tilstand forbedrede jordbruken for kristendommen, idet deres tanker lå tæt op af de bærende ideer i den kristne lære. Posidonius var således nået så langt, at han troede på kun én Gud, »der er inden i os, i vore hjerter«.

IHVERT FALD lå vejen åben for Paul og hans ny religion: Han indfald, at kristendommens store chance lå i, at den tilfredsstillede et stærkt brændende behov i tiden. Derfor gjaldt det om at smede, mens jernet var varmt. Hedningerne hungrede efter en ny religion. Men helst en, der ikke gjorde tilværelsen alst for byværlig. Den jødiske tro forlangte i sin mest krævende form overholdelsen af ikke færre end 613 bud (som selv jøde jøder havde vanskelighed ved at overholde). Hvad gjorde Paul? Han lod simpelthen kravet om tro på Jems træde i stedet for de 613 bud, så der var ikke flere problemer fra den kant. Med de 613 bud bortfaldt også budet om enskærelse og spiseforbudt. Paul ville med sin kristendom gøre tingene lettere både for de hede hedninger og for de halve jøder, og — set med jødiske øjne — tør man nok sige, at dette lykkedes ham til fuldkommenhed. Paul behøvede for kristendommen kun to skikke: Døben og fællesmåltidet.

De jøder, der i deres hjerter var forblevet tro mod den fædrene religion, følte sig naturligvis i deres indreste krænkede over den lefserghed, hyormed Paul afstøvede jødiske spørgsmål, som for dem var af den allernærste betydning. Havde Jesus ikke selv sagt: »tro ikke, at jeg er kommet for at pågælde loven. Jeg kom ikke for at til-

Af CARL TH. DREYER — 75 år i dag

integere, men for at oplyde«. Men hvad gør Paul? Han fejler både loven!

Det er forståeligt, at Paul adfærd vækker de rettroende jøders retfærdige harm, udtælden i en sådan grad, at de samles og jager ham ud af deres by.

DET MÆRKELEGE ER IMIDLERTID, at skent Pauls ny tro atviger mere og mere fra den sande jødiske lære, betragter Paul sig stadig som jøde. Hvad han også er — af fædrel og af overbelysning: Efter hans egen opfatelse er den tro, han forkynder, i virkeligheden jødedommen i en ny, forenklet form. Han selv adlyder jødeloven og samvittighedsfuldt de overenskomne love, men han vil ikke forlange af andre, og der skal underkastes sig, hvad han anser for en urmelig og cerefoniell formalitet.

Det kunne være fristende at følge Paul til martyriets bitre end, men det er ikke formålet med denne kronik. Som afsluttende vignette vil jeg dog anføre den påkommende karakteristik, som den jødiske historiker Joseph Klausner giver af hedningepastoren »Paul«, siger han, »hævede skæbnet en lille jødisk sekt i en halvt jødisk, halvt kristen religion, der bredte sig over den hede verdens. Han var en utærlig grundløper af kristendommen. Det kan troppes sages: uden Jesus togens Paul, men det kan lige så godt siges: uden Paul togens kristen verdensreligion med en klart udråbket og let forståelig teologi.«

Jødisk og kristen tro — det er den endelige løsning

ANDEN OG SIDSTE DEL

INDEN VI HELT FORLADER PAUL, må vi blade lidt i "Apostolens Gerninger" — i hvert fald i det afsnit, der omhandler Paul. Det næstskrevne er den kristne græker Lukas. forfatteren af Lukas-Evangeliet, en nær ven af Paul. Det, der umiddelbart står frem ved læsningen, er den jødefjendtlige tendens. På tre steder nævnes jøderne på en hadefuld måde. Tilsynende er jøderne ifølge dette biskæske kilden til alt ondt. De forfølger de kristne og forsøger at skade dem ved at bagtale dem over for romerne. Meget tyder på, at Paul har inspireret Lukas til disse bagtalelsesreb på jøderne. Hvis dette er tilfældet, står vi over for et højst mærkeligt fænomen, nemlig — den antisemitiske jøde.

Ngle bibelkritikere har en plausible forklaring på fænomenet. Paul har — mener man — pr. intuition fået fat i den vigtige ende af en stor, relaps 166. Som den fremragende agistor han er, hænter han løs og bygger op. Hedningerne flokkes om ham. Den ene kristne mængde skyder op efter den anden. Snart sidder han midt i et stort spind og behøver bare at trække i tråden.

D ER DER DOG ET PAR FARLIGE SKÆR, han må se på at styre uden om. Det ene er de retrograde jøder, der betragter ham som en fusker. Det andet er romerne, der ikke lægger hans hindringer i vejen. Paul, som hvem det blev sagt, at hans jøder ikke lignede hans ansigt, forstår at søge for romerne, så de lætter tilhåle bide til ham og den lære, han udbreder. Nu taler Paul selv sig selv i øjet højt om, at den Jesus, hedsninger opfordres til at baje kan for, er den samme, som romerne for sig tilbage korstøvede på Golgatha for opførsel med den romerske besatelsesmagt. Jesus bliver gjort til en ukendt mand, hvis guddommelige egenskaber først viser sig, da han på tredjedaen står op fra de døde. Og naturligvis er det ikke på romernes eget initiativ, han er blevet naglet på korset, nej — det skete på udtrykkeligt forlangende af bygningspræsterne og de skriftefolk. Paul har lukket øjne ogøren for dette "romer" bedrag, der gik ud over de retrograde jøder, og for det den dag i dag. Fanatikere af Pauls art står sig sjældent mange skridt, når det gælder fremme af den sag, de kæmper for. Så vidt bibelkritikken.

"Apostolens Gerninger", affattit i den endelige form, regner man for at være fra ca. år 85 efter Kristi fald. Korsetselsen fandt sted i året 30, og i året 70 blev Jerusalem jævnet med jorden. Jerusalem erovret af romerne og byens jødiske indbyggere solgt som slaver. Jøderne var som nation og som folk sunket dybere og dybere og var, da betretningen om Paul blev til, helt uden betydning og kunne man protestere, mens romerne stod på højden af deres

SKASSE UDEN AT TÆNKE over konsekvenserne således. Paul des kristne antisemitismes første fra, der allerede i romerkrigens første dage skulle vokse op og brede sig som farligt urgræs. Tilhøjeligheden til at krybe for romerne og sværte jøderne kommer også frem i Johannes Evangeliet, der er fra samme tid som "Apostolens Gerninger".

(d. v. s. mod slutningen af 1. århundrede) og viser den samme jødefjendtlige tendens. To ting er påfaldende ved læsningen af dette evangelium.

For det første forekommer ordet »jøde« meget oftere end i de tre andre evangelier. Mens ordet optræder fem gange hos Markus og Matthæus og seks gange hos Markus, figurerer det hos Johannes — 70 gange. Dernæst taler Johannes om jøderne, som om han talte om et fremmed folk — fremmed for Jesus og fremmed for ham selv, og altid på en ringende måde eller forsigtigt måde.

Forklaringen er rimeligvis den, som for Pauls vedkommende, nemlig henegnet til romerne, som han havde lige ind på livet, og som han var interesseret i at stå på en god fod med. Ved mindre en »efterkrig« på egen hånd har været i manskriplet for ikke at bringe evangelisten (og sig selv) i fortrud.

af Carl Th. Dreyer

F OR NOGLE ÅR SIDEN udkom der på fransk en bog »Jesus et Israël, at den i Paris boende jødiske historiker Jules Isaac, der personlig har været den tyske antisemitisme på så nært hold, at det endnu smertes ham at tænke derpå. På bogens første blad løses følgende linier: »Til min søster og min datter, dræbt af tyskerne, dræbt simpelt hen fordi de hed Isaac.«

I sin bog påvirker Jules Isaac, hvordan kristenheden i århundreder fremover har forsluttet med at bære gindning til antisemitismens ubyggele ukrudt.

En skematisk opstilling vil lette overblikket:

2. ÅRH. DEN HELLIGE JUSTIN: Jeres omkærelse er det skændselmærke, hvormed det alvidende fornu forud har stemplet jer som Jesu og profeternes mordere.
3. ÅRH. THEOLOGEN OG BIBELOFOLKELEREN ORIGENES: »Det er jøderne, der har naglet Jesus på korset.«
4. ÅRH. KIRKEHISTORIKEREN, BISKOPPEN AF C/ESAREA: »Således tagedes jøderne til straf for deres forbrud og deres værdiløshed.«

DEN HELLIGE EPHREM kalder jøderne for »omskårne hunde«.

KIRKEFADEEN JERONIMUS stempler jøderne som slanger i Judas' ligesæl — og han lovrer dem højtideligt af kristnes had.

DEN HELLIGE JOHANNES CHRYSOSTOMOS: »Hverdan går det til, at troende kristne ikke skammer sig for at have samværet med dem, der har udgrydt Jesus blod!«

5. ÅRH.: DEN HELLIGE AUGUSTINUS: Den sidste ting, som kommet for vor Herre Jesus D. holder ham — jøderne. De forsmærker ham — jøderne. De binder ham — jøderne. De kroner ham med torne, de tilføjer ham med deres spyd, de pisker ham — jøderne de overvender ham med hån, de nagler ham til korset, de borer deres læsner i hans kind,

HELT FREM TIL MIDDELALDEREN gæder katolske kirkefæder jøderne, ukrudt. Så kommer reformatorerne dem til hjælp. Luther erklærer, at hvis han finder en brode ham i døbe, vil han føre ham ud på broen over Elben, bringe ham, fastgøre en sten om hans hals og skyrte ham ud i floden med ordene: Jeg døber dig i Abrahamns navn!

Luther kan tage de katolske kirkefæder under armen. Hver og en af dem må bære en del af ansvaret for, at Anne Frank måtte dø. Men lad os ikke slå os for brystet og tro, at vor egen tid er bedre. Hvis man vil sige om en lille jødegens, Papias har skrevet, og som handler om en højtidelige jødisk rabbiner, der opsigter paven for at stå en handel med denne. Rabbineren tilbyder, at et meget stort antal jøder vil lade sig kristne, hvis kirken til gengæld vil styre passagen om sin kalender. Rabbineren tilbyder desuden et bjerg af guld. Paven svarer med opbejlet værdighed: »Tving sig ikke til at sige, at der i enhver jøde bor en Judas. I har solgt Jesus for 30 sølvspe, og i dag vil I købe hans tilbage for en del af det guld, som i århundrederne løb har sølvet sølvspe ved ros og åger.« — Denne »legende« er fra 1938.

Otte år senere (1946) skrev Daniel Topis i sin helvige historie om Jesus: »Jøderne havde råbt: Lad hans blod komme over os og torre bær. Gud havde i sin retfærdighed bønnet om dem.« Og han fortæller: »Ansigtet af det forføjle Israel finder historien, sees det lys og ikke til at glemme. Hans endet ansigt, tilslat af blod og spyt — dette sidste ansigt, som jøderne ingen smiddehen havde med.«

TIL SLUT HENTER JEG fra Herbert Pusudtiks lille bog om »Israel 1948—1958, følgende lille fodnote: Den 26. juni 1947 udtalte den engelske øverste kommanderende i Palæstina, Sir Evelyn Barker en dagbefaling, hvori han forbyd de engelske tropper at fraternisere med jøderne i Palæstina. Dagsbefalingen sluttede med ordene: »Jeg forstår, at disse forholdsregler vil skabe vanskeligheder for soldaterne, (men) de vil straffe jøderne selv på en måde, som denne race holder mere end noget: ved at rette et slag mod deres lømmer og vise dem, hvor meget vi afsky dem.«

Gennem snart 1900 år er jøderne blevet gjort ansvarlige for Jesu død og blevet stemplet som mere eller mindre mordere. Forbandeden har fulgt dem, had er blevet praktisk mod dem, og de er blevet pint og myrdet i hovedet.

Dette må dog engang høre op. De kristnes vilje over for jøderne er ubelig og uløst. Tænk på, hvad de kristne har modtaget fra jøderne: frelsen for alt troen på én gud, som er både jødernes og de kristnes Gud. Dernæst den lid, at alle mennesker er lige for Gud. Kristendommen er et barn af jødedommen, og Det nye Testamente har sine rødder i jødiske traditioner. De kristnes øjne må åbnes for samhørigheden mellem jødisk tro og kristen tro og jødisk og kristen etik.

Kun gennem gensidig forståelse til gensidig respekt og sympati. Kun heri, og ikke i noget andet, kan man se en »endelig løsning« — som salig Adolf udtrykte sig.